

Новицька О. І.

група 2531, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), olusya.n@gmail.com

Ткаченко А. В.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний
університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
ya.nastasiya91@yandex.ua

ВПЛИВ БЛИЗЬКОГО ОТОЧЕННЯ МАЛОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ НА ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито питання про самооцінку людини та вплив близького оточення малих соціальних груп на її формування. Вказано основні аспекти формування самооцінки, а також визначено форми самооцінки.

Ключові слова: самооцінка, особистість, соціум, мала соціальна група, розвиток, самосвідомість.

The article deals with the issue of self-esteem and the influence of the close environment of small social groups on its formation. The main aspects of forming self-esteem, as well as forms of self-esteem, are indicated.

Key words: self-esteem, personality, socium, small social group, development, self-awareness.

Актуальність теми полягає у тому, що людина завжди прагне своєї оцінки у соціумі, порівнянні себе з іншими, визначенні статусності і важливості. Самооцінка впливає на активності особистості, а тому є суттєвим чинником фізичного, соціального і психічного розвитку. Основним питання є як саме самооцінка людини залежить від соціуму, що її оточує.

Основною **метою** наукової роботи є аналіз та теоретичне вивчення впливу близького оточення на самооцінку особистості.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

– дослідити джерельну базу стосовно визначеної проблематики;

- з'ясувати сутність таких понять, як самооцінка, мала соціальна група, особистість;
- дослідити, які агенти здійснюють безпосередній вплив на особистість;
- з'ясувати основні аспекти формування самооцінки особистості;
- з'ясувати чинники впливу близького оточення малої соціальної групи на формування самооцінки особистості.

Існує ряд методичних досліджень, які визначають рівень самооцінки, авторами яких є: В. Г. Щур, А. В. Захаров, Д. Лампем (дошкільний та молодший шкільний вік), З. А. Будассі, О. Лесечко, В. І. Тернопільська (підлітковий та юнацький вік) та інші.

Самооцінка та особистість людини не формується сама по собі: вона залежить від оцінки оточуючих, від особистісних установок. Розрізняють адекватну та неадекватну самооцінку (завищена або занижена), проте навіть тоді, коли особа усвідомлює власні недоліки і переваги (адекватна самооцінка), далеко не всі визнають їх. Перш за все самооцінка дуже динамічна й може змінюватися протягом усього життя, від дитинства до похилого віку. Функції самооцінки й самоповаги особистості полягають у тому, що вони виступають внутрішніми умовами регуляції поведінки й діяльності людини [1].

Для більш детального аналізу, доцільно дати визначення основним поняттям.

Самооцінка – це оцінювання особистістю своїх духовних можливостей, якостей і місця серед морально-аксіологічних поглядів і норм певного суспільства, певної ментально-історичної спільноти людей. Вона є усвідомленням моральних аспектів власної ідентичності незалежно від мінливих умов середовища, проявом самосвідомості індивіда [2].

Мала соціальна група характеризується невеликою кількістю осіб, які постійно знаходяться у контакті один з одним. Ця група має спільні завдання, цілі та мету. Малими соціальними групами є: родина, навчальний шкільний клас, спортивна команда, група в університеті, військовий підрозділ, виробничий колектив (бригада).

Особистість та її власна індивідуальність завжди були актуальні до теми вивчення науки про людину. Основою індивідуальності є самооцінка особи, яка впливає на життя людини, рівень розвитку, очікувань та прагнень, на поведінку; спрямовує розвиток у суспільстві і впливає на життєдіяльність людини.

Від самооцінки особистості залежать взаємовідносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач.

З раннього дитинства самооцінка особи є «найпластичнішою» – це дозволяє змінити її за певних умов, якщо є ризик порушення адекватності чи позитивності.

Дитина приходить у світ чистою і вільною. А потім у її житті з'являються умови, правила, стереотипи, норми, закони, носіями яких є в першу чергу – батьки. І з дитини формується особистість. Для вивчення самооцінки дитини професійні психологи використовують різні психодіагностичні методи. Психодіагностика – наука, як це не дивно прозвучить, точна [4].

Уся суть формування адекватної самооцінки безпосередньо пов'язана з проблемами виховання, навчання і розвитку особистості у малих соціальних групах. Усі люди впливають один на одного – позитивно чи негативно.

Самооцінка дає змогу людині оцінити власну особистість стосовно чогось окремого, а самоповага – загальна оцінка. Самооцінка формується з дитинства за такими етапами:

- увага збоку дорослих,
- співробітництво з ними,
- відчуття поваги з їхнього боку,
- взаєморозуміння.

Взаємостосунки дитини з батьками на кожному з етапів самооцінки, залежатимуть від ставлення до себе. Якщо батьки невинувато підкреслюватимуть реальні та вигадані досягнення дитини, то це стане причиною формування в неї завищеної самооцінки та рівня домагань. І навпаки, недовіра батьків та критика до можливостей дитини категорично

«притупить» норму самооцінки, що може призвести до виникнення у дитини відчуття своєї слабкості, неповноцінності і заниженої самооцінки [3].

Формування самооцінки триває протягом усього життя. Різні пережиті емоції, які належать до процесу самопізнання, формують у людини ставлення до себе. Знання про себе, поєднане з певним ставленням до себе, становить самооцінку особистості.

Є три аспекти того, як формується самооцінка:

Перший аспект у формуванні самооцінки – це співвідношення того, як реально особа себе уявляє та з образом ідеалістичного уявленням про те, якою б вона хотіла бути. Таку ідею обґрунтував та розповсюдив Карл Роджерс.

За таким підходом виділяють дві найголовніші потреби особи:

1. Потреба у схваленні та визнанні себе у соціумі іншими – тобто оцінка тебе іншими з позитивного боку.

2. Потреба у самоповазі та самосхваленні, яке забезпечується власною самооцінкою.

Тобто чим більше тебе схвалює суспільство – тим більше в тебе самоповаги до себе. Але якщо ж людина розуміє, що її характеристика і реальність її досягнень не співпадає – самооцінка буде низькою. Ці дві концепції, які називаються «Я» – «Я-реальне» та «Я-ідеальне», настільки важливі, що психологічні проблеми можуть бути причиною їх невідповідності.

Отже, основний закон: чим більша розбіжність між «Я» реальним та ідеальним, тим нижча самооцінка особистості і навпаки.

Низька самооцінка призводить до невисоких досягнень, депресії, труднощів у соціальній адаптації. Особистості, які оцінюють себе високо, мають тенденції до зосередження на своїх успіхах та досягненнях, в той час, як низька самооцінка призводить до пошуку своїх недоліків та негативних особистісних якостей.

Другий аспект полягає у тому, що людина не відчуває задоволення від того, що робить добре, а від того, що робить добре конкретно визначену справу.

Якщо наш погляд на себе не схожий на те, як ми думаємо про себе, ми розвиваємо викривлене уявлення про себе.

Отже, самооцінка формується під впливом успіху у тій сфері, яка для особистості посідає впливове місце в системі цінностей. Для різних вікових етапів, в різних ситуаціях, цінності можуть бути різними.

Третій аспект, важливий для формування самооцінки, пов'язаний з внутрішніми соціальними реакціями на людину. Людина схильна оцінювати себе так, як, на її думку, її оцінюють інші.

Отже, потреба особистості у схваленні себе іншими та у самосхваленні, призводить до рефлексії оцінок власних та сторонніх, порівняння та аналізу досягнень, накопичення досвіду.

Реагуючи певним чином на наші дії (схвалення-заохочення чи несхвалення-покарання), батьки, вчителі, вихователі створюють умови гідності «Я» особи. Вони показують, коли особа веде себе «гідно» чи «негідно» до інших встановлених вимог. Особа співвідносить себе зі стандартами поведінки і сприймає себе позитивно лише у разі дії згідно з встановленими правилами. Пізніше власні внутрішні відчуття, які не узгоджуються з системою умов для позитивного «Я-образу» витісняються, а отже заважають подальшому позитивному розвитку [5].

Таким чином в ході дослідження було досягнуто основної мети, а саме: було проаналізовано поняття самооцінки та досліджено вплив на неї близького оточення особи. А також було виконано наступні завдання: досліджено джерельну базу стосовно визначеної проблематики, визначено агентів здійснення безпосереднього впливу на особистість, з'ясовано чинники впливу близького оточення малої соціальної групи на формування самооцінки особистості, а також сутність таких понять, як «самооцінка», «мала соціальна група», «особистість».

Список використаних джерел

1. Вплив оцінки групи на самооцінку підлітків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua-referat.com/Вплив_оцінки_групи_на_самооцінку_підлітків.doc. – 14.11.17. – Назва з екрану.

2. Гошовська Д. Самоакцептація та моральна самооцінка сучасних підлітків [Електронний ресурс] / Д. Гошовська. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/205>. – 14.11.17. – Назва з екрану.

3. Зінчук І. Особливості формування самооцінки особистості [Електронний ресурс] / І. Зінчук. – Режим доступу: <http://h.ua/story/285539/>. – 09.08.2010. – Назва з екрану.

4. Методики дослідження самооцінки дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nebo.at.ua/publ/psikhologichni_testi/metodiki_doslidzhennja_samoocinki_ditin_i/41-1-0-176. – 15.11.2013. – Назва з екрану.

5. Фактори, що впливають на формування самооцінки особистості та умови її покращення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: StudFiles.net/preview/5283375/page:2/. – 16.09.2016. – Назва з екрану.